

Hattadamer

1 Bakgrund

Jag har länge funderat över äldre damers klädstil och speciellt deras hattar. Projektet inleddes höstterminen 2003 då jag läste en tvåveckors kurs i "artist book". Mitt projekt gick ut på att porträttera damer med hatt eller annan huvudbonad. Det gick förvånansvärt bra. Jag upptäckte dock snart att två veckor var alldeles för kort tid att gå runt på stan och fotografera äldre damer. Nästintill alla ställde upp och det uppstod oväntade och intressanta möten. Redan då bestämde jag mig för att jobba vidare med projektet som mitt magisterprojekt. Det resulterade i en utställning då jag visade tolv stycken bokuppslag samt en liten kortfilm om min farmor. Jag hade arbetat fram en bra metod att fotografera äldre damer. Jag hade en uppsjö av fotografier och ett stort antal äldre damer som jag lärt känna. Tiden blev för knapp för att hinna göra en hel bok. Efter min magisterexamen från Grafisk Design och Illustration sökte jag konstnärligt utvecklingsarbete. Jag beviljades stödet på 50 000 kr för att jobba vidare med mitt bokprojekt.

En tanke med projektet var att jag saknat bilder av äldre kvinnor i det offentliga rummet. Unga kvinnor uppmärksammas i stor utsträckning, men äldre kvinnor syns och hörs mycket sällan i olika medier.

2 Mål

Mitt mål har varit att arbetat vidare och utveckla mitt magisterprojekt "Hattadamer" Genom mitt tilldelade KU-medel har målet varit att framställa en "dummy" vilket betyder en skiss av min bok. Syftet med att arbeta vidare med mitt magisterprojekt var att jag hade så mycket material som jag inte hade tid att bearbeta under mina 20 magisterveckor.

De damer som bär hatt som ett självklart plagg idag är över 80 år. Det är en generation som snart kommer att försvinna. Jag ville därför göra en hängiven dokumentation om dessa hattbärande damer

3 Tankar kring Hattadamer

Mitt KU-projekt gav upphov till en rad frågeställningar kring mode, social interaktion och synen på kvinnor och kvinnlighet i det offentliga rummet.

Hur kommer jag själv och mina väninnor att klä oss när vi blir äldre? Kommer vi att hålla kvar vid något sorts mode från åren kring 2000 eller kommer vår klädstil förändras när vi blir äldre? Hos de äldre damerna syns ett tydligt 40-50-tals mode, som de burit med sig från deras ungdom.

Jag upptäckte snart att de äldre damerna bara var ute vissa tider på dagen nämligen mellan 10.00 till 14.00 på förmiddagarna. Blir det offentliga rummet bara mindre och mindre desto äldre man blir? Eller passar det bäst att gå ut vid den tiden och i så fall varför?

Äldre damer är en grupp i samhället som sällan blir uppmärksammade i media. Det man ofta får läsa när det väl skrivs något är att de blir rånade, får lägre pension, får sämre vård än män. De är sällan som äldre damer har talan. Det blir sällan fotograferade, flera av damerna som jag träffade hade inte blivit fotograferade på flera år.

Vidare är det ganska sällsynt att man kommer i kontakt med andra människor än dem i sin egen ålder i Stockholm. De enda äldre damer jag pratar med är min mormor och min farmor, men de bor inte i Stockholm och jag träffar därför inte dem så ofta. Det är fattigt att leva i ett allt för ålderssegregerat samhälle, då man kan finna likasinnade människor i alla åldrar.

Genom projektet har jag arbetat med mina egna fördomar och min nyfikenhet på hur det är att bli äldre. Förändras man mycket till sitt sätt eller är det bara kroppen som förändras? Jag misstänker att det senare är fallet. Vart ska man gå och inte bli uttittad om man vill dansa till musik som man tycker om? Kommer folk att ha en förutfattad bild av mig bara för att jag har en äldre kropp? Förväntas man tycka om eller inte tycka om vissa saker bara för man blir äldre?

4 Genomförande

Den utrustning som jag använde mig av under fotosessionerna bestod av följande:

- En eller två kameror
- Skrivblock och penna
- En lapp om vem jag är och att projektet kommer att visas på konstfack och att det senare kommer att bli en bok.

De bästa platserna där jag träffat äldre damer med hatt är på Fältöversten på Karlaplan, Östermalmstorg, Hantverkargatan och St. Eriksgatan på Kungsholmen. Andra bra platser är runt busshållplatser, postkontor och apotek.

Av erfarenhet är det bäst att möta damen snett framifrån. Jag går fram och presenterar mig

- Ursäkta jag går på Konstfack och gör ett fotoprojekt om fina, stiliga hattar, huvudbonader och jag tycker du har en sådan fin hatt, huvudbonad.
- Skulle jag kunna få ta ett fotografi?

Detta måste jag ofta repetera högre och tydligare. Jag har mött flera halvdöva damer och då har vi fått skriva lappar till varandra.

De allra flesta har tyckt att det varit kul och sagt ja. Jag har tagit 3-4 fotografier av varje dam. Det kändes lagom, inte för mig men för dem. Det tredje eller fjärde fotografiet har oftast blivit bäst på damerna. Jag brukar fotografera två kort sedan har vi småpratad lite. Genom småpratandet har vi fått ett förtroende för varandra och då har det givetvis blivit bättre fotografier. Jag var noga med att inte få damerna att känna sig obekväma. Efter fotograferingen har jag antecknat deras namn, ålder, tid och platsen där jag mött dem. Därefter har de fått lappen med mina uppgifter. Hatten blev en ingång till ett samtal mellan oss som har handlat om allt mellan himmel och jord. Jag har tänkt på att jag inte ska skynda vidare utan ta min tid att lyssna på damernas anekdoter. Vid flera tillfällen har jag blivit

hembjuden till damerna för att se fler av deras hattar. Jag har även varit på konditori i över tre timmar och haft träffar på Fältöversten. Efter mina möten har jag samma känsla som man har efter att ha sträckläst en bok eller sett en lång film, jag är lite matt och är fylld av tankar. Jag tycker om att lyssna och det har uppstått fina möten. Efter dessa möten har det känts som om hatten har varit mindre intressant i jämförelse med att få höra damerna berätta historier ur sina egna liv. Vi har pratat om hur samhället och synen på kvinnor ser ut idag och hur det såg ut och fungerade när de var unga.

5 Fotografering

Jag började fotografera analogt med en Canon systemkamera med 50 millimeters objektiv. Efter några veckor gick jag över till en digital Canon-kamera. Det har varit en självklarhet för mig att fotografera i färg. Svartvita fotografier kan inte ge den känsla av samtid som jag vill förmedla. Jag har fotograferat damerna där de befinner sig när jag mött dem. Jag har inte bett dem att flytta på sig. I projektet har ingått att inte arrangera bilden för mycket. Jag har strävat efter att fånga de äldre damerna i deras vardag på stan. Jag har fotograferat med liten bländare så det har blivit kort skärpedjup. Jag har valt att placera mig själv så att damen står med gatan bakom sig och inte mot en husvägg. Eftersom vädret har varierat har fotografierna fått olika ljus. Det ger en variation mellan fotografierna som påminner betraktaren om att jag träffar damerna ute på stan och inte i någon fotoateljé.

6 Boken

Boken består av 109 sidor. Formatet är 150 mm x 120 mm. Klotet är ett vitt tyg som skimrar, (lite som fodret i hatten). Försättspappret är ett rödblommigt offsettryck från Italien. Det finns även ett rött kapitälband som matchar försättsbladet. I boken finns 50 stycken damer avporträtterade. Till varje fotografi finns en liten text som damerna själv sagt angående hattar, tubaner eller andra huvudbonader. Boken är tryckt med så kallat digitaltryck på Eko-tryck Redners. Pappret heter: Linné naturvitt 150 g. Boken binds på bokbinderiet Rybrants Bokbinderi AB.

7 Utställningen

Jag kommer att visa upp ett visningsexemplar av min bok i Vita Havet på Konstfack, Telfonplan. Jag kommer att visa min bok i en enkel 50-tals miljö. Min tanke med det är att damerna jag fotograferat var i min ålder under 50-talet. Boken kommer att ligga på en liten telefonhylla. Två röda stolar kommer att finnas så man kan sitta och läsa i boken. Färgen på stolarna matchar det rödblommiga försättsbladet i boken. För att skapa ett rum kring min bok kommer jag att sätta upp en klassisk 50-talstapet på väggen samt belysa det hela med en 50-talslampa. På väggen kommer det att finnas ett antal fotografier i ramar. Fotografierna kommer att var foton som jag tagit hemma hos damerna. Till min redovisning har jag gjort 50 stycken inbjudningskort av det italienska försättsbladet till alla damerna. Efter min redovisning den 6 dec kl. 11.00 kommer jag att bjuda alla damerna på kaffe. Min förhoppning är att så många av dem kan ta sig till konstfack och vara med och på min redovisning. Det skulle vara väldigt roligt då hela mitt projekt i grunden går ut på att bjuda in de äldre damerna i rampljuset!

8 Resultat

Ett mindre antal upptryckta böcker med titeln Hattadamer. Materialet är samlat i en bok som jag kan visa upp för förlag och uppdragsgivare. Jag har fått många beställningar, så jag kommer för egen räkning trycka upp ett antal böcker som jag kommer att distribuera.

Jag har arbetat fram en välgenomarbetad metod för att få kontakt och fotografera äldre damer på stan. Det finns planer på ett större filmprojekt då jag kommer att arbeta på liknade sätt som när jag gjorde filmen om farmor till mitt magisterprojekt. Jag har fördjupat min kontakt med mormor och farmor samt många andra äldre damer i Stockholm. Jag har belyst en i stora delar av media osynliggjord grupp av damer.